Raoul Hamilton om de politiska dagsfrågorna

Vardagstryck

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Nedanstående referat av ett föredrag av förste vice talmannen, greve ***Raoul Hamilton,*** *belysande den politiska dagssituationen, ställes härmed till Edert förfogande. Jag vore tacksam få motse ett ex. av det n:r av Eder tidning, vari detsamma införes.*

Enligt anmodan: ***Arvid Grundel.***

Raoul Hamilton om de politiska dagsfrågorna.

Andra kammarens förste vice talman, greve Raoul Hamilton, har i dagarna i Kristianstad hållit ett intresseväckande politiskt föredrag, varav vi tillåta oss här återgiva huvudpunkterna.

Talaren framhöll, att det är förlåtligt, om efter det segerrika arbete till förmån för de borgerliga rättigheternas lika fördelning bland Sveriges män och kvinnor, som det liberala partiet utfört, en viss avmattning inträtt. Ett ögonblick för andhämtning är naturligt, innan vi kasta oss in på de nya uppgifter, vi nu böra ägna vårt arbete åt.

De konstitutionella spörsmålen ligga numera bakom oss. Vårt arbete under närmaste framtiden skall inrikta sig på att förädla folkets livsåskådning, byggd på en varm religiös och sund moralisk grund, att höja dess kunskaper och bildning och att lösa de svåra ekonomiska frågor, inför vilka vi nu efter de stora omvälvningarna i världen äro ställda. För lösandet av förstnämnda spörsmål kommer säkerligen den kvinnliga valmanskåren att göra ett värdefullt inlägg. Kvinnan står närmare det uppväxande släktet än vi män. Hon har större omsorger än vi män för att dana barnets karaktär och därigenom skänka det ett vapen i handen i livets kamp, större intresse för att låta det uppväxande släktet tillägna sig det mått av kunskaper, som utgör en förmögenhet för den till mogen ålder komne. Det religiösa livet ligger visserligen uteslutande inom det enskilda området, men vad samhället kan göra för att understödja förädlingen av tänkesättet hos Sveriges folk och höjande av dess kunskaper bör det icke underlåta.

Den större allmänbildning, som vårt folk besitter i jämförelse med andra folk, den rättskänsla, som är ett utmärkande drag hos flertalet av vårt folk och som utestängt den mördareanda, som behärskat andra folk, har säkerligen i sin mån bidragit till att vi undgått såväl krigets som bolsjevismens fasor och ju mer bildningen sprides bland de breda lagren ju fortare utjämnas missförhållandena mellan samhällsklasserna och ju större säkerhet ha vi för samhällets lugna utveckling.

I fortsättningen övergick tal. att beröra den nuvarande ekonomiska situationen och de krav denna ställer på samhället.

Högkonjunkturens tid är förbi, yttrade tal., den tid då alla produkter kunde avsättas till höga priser, då arbetslönerna stego dag för dag. Lågkonjunkturen har inträtt. Avsättningen av varor har avstannat. Valutaförhållandena försvåra en export och lägga även hinder i vägen för oss att tävla med utlandet på den inhemska marknaden. Industrier och näringar avstanna och arbetslösheten vidgas dag för dag. Vi befinna oss, med andra ord, i en kristid.

Det är lätt att höja levnadsvanor, lätt att minska arbetsintensiteten, men däremot svårt att nedbringa levnadskostnaderna, svårt att höja arbetsförmågan. Så måste likväl ske, om vi skola kunna upptaga tävlan med andra folk.

Spara och arbeta måste vara vår lösen under närmaste tiden. Men sparsamhetsandan måste icke allenast verka på den enskilde utan även på staten. Vi måste nedbringa statsutgifterna och därmed även de på folket tyngande skatterna. Dessa utgifter ha stigit på ett häpnadsväckande sätt, även om man icke förbiser penningvärdets fall. De utgjorde 1914 273 miljoner kronor och beräknas för år 1922 till 902 miljoner kronor. Statsskulden uppgick 1913 till 648 miljoner kr. och 1920 till 1,556 miljoner kronor. I stället för att nedsätta statsutgifterna äskades av regeringen vid innevarande års riksdag ökade skatter.

Den skattekälla som låg närmast tillhands var ju helt naturligt kaffetullen. Den är en förhatlig skatt, enär den drabbar lika hårt den fattigaste änkan som miljonären, ty den förra förtär säkerligen lika mycket kaffe som den senare, och den skatten drabbar hårdast dem, som äga den minsta ekonomiska bärkraften, den är en skatt på stugornas folk. Jag gjorde vad jag kunde för att stjälpa förslaget och det lyckades. Högern ursäktar sig med att man allenast önskade ett uppskov med frågans avgörande. Vad uppskovet innebär förstå vi väl. Hade kaffetullens 35 miljoner kronor hägrat under riksdagsarbetets fortgång, då skulle nog icke sparsamhetsivern varit vidare stor. Fruktan för en höjning av inkomstskatten har därvidlag en större förmåga att stimulera denna iver.

Emellertid måste besparingarna utsträckas till vida mer än som motsvaras av kaffetullen. Till och med högern lär numera inse att på försvarsbudgeten några tiotals miljoner kronor kunna utan att äventyra försvaret nedprutas under förutsättning att övningstiden för de värnpliktige icke utökas. Högern hade nog en förhoppning om att övningstidens ökning skulle ske, men jag vågar tro, att den numera kommit till insikt om att så icke låter sig göra. Våra militära myndigheter måste bibringas den uppfattningen, att såväl statens anslag som ock de värnpliktiges tid måste tillvaratagas. För övrigt ha vi redan nu en längre övningstid för de värnpliktige än Schweiz hade före kriget, och detta folk redde sig under vida större svårigheter än som vi voro utsatta för under kriget.

Även på andra huvudtitlar kunna och måste nedprutningar äga rum. Varuprisens fall minska dyrtidstilläggen och då dessa tillägg för samtliga statsanställda, även dem tillhörande de affärsdrivande verken, uppgår till 350 miljoner kronor, har man lätt att förstå, att varje nedgång i de s. k. grundtalen, på vilka dyrtidstilläggen vila, har synnerligen stort inflytande på budgeten och skatterna.

Arbetslösheten synes bliva svår och vi måste söka i främsta rummet bekämpa densamma genom att få landets produktion åter i gång men i den mån detta icke låter sig göra genom anslag, avsedda att hindra svälten att inträngа i hemmen. Genom ömsesidigt tillmötesgående kan därvid mycket vinnas, och isynnerhet under kristiden böra de olika intressenas representanter visa förståelse för varandra.

Vi få ihågkomma, att icke allenast de organiserade arbetarne i industriens tjänst kunna hava det svårt utan även de som arbeta i egen tjänst. Jag menar småbrukarne, fiskarebefolkningen, mindre yrkesidkare, småhandlandena m. fl., som få sin lön när produkten av deras arbete realiseras. De sakna visserligen icke arbete, men få åtnöja sig med halv dagspenning. De få ingen andel i anslagen för arbetslöshetens bekämpande, men få däremot genom skatt bidraga till desamma.

Innan jag slutar vill jag med några ord beröra den s. k. storpolitiken. Man har förebrått det liberala partiet, att det störtade ministären De Geer och att det därefter icke ville taga följderna härav genom att ikläda sig regeringsansvaret. Jag är förvissad om, att därest landshövding De Geer, följande sin fars exempel, skriver sina memoarer, dessa komma att bekräfta, att det icke var någon kaffetull som störtade honom, utan slitningarna inom ministären, vartill bidrog de starka anfall, högerpressen riktade mot honom. Utav De Geers yttrande under remissdebatten framgick, att han betraktade sin ministär såsom en expeditionsministär med uppgift att sköta regeringsärendena intill dess nyvalen i september angivit riktlinjerna för en blivande ministärbildning. Hans kolleger syntes vilja betrakta ministären såsom en fackmannaministär, icke utan politisk innebörd, och önskade därför en chef, som kunde med större energi påverka riksdagen. För det liberala partiet fanns således ingen anledning att ikläda sig regeringsansvaret, allra minst efter utgången av förra höstens val.

Vi veta ännu icke, slöt tal. sitt anförande, om vi komma att gå till val under hösten, men huru än förhållandena gestalta sig, så må vi icke förtröttas i arbetet för frisinnets framgång, för mänsklighetens och fosterlandets väl.

Stockholm, Oskar Eklunds boktr., 1921.